

ÓVODA-ISKOLA ÁTMENET

Módszertani segédlet óvodapedagógusoknak

*Szerkesztette: Horváthné Vertike Andrea
Pécsi Éltes EGYMI Utazó Gyógypedagógusi Hálózat
2018.*

Tartalom

I. Bevezető	3
II. Kompetens csecsemők	3
III. Az emberi fejlődés néhány elmélete	4
IV. A kognitív fejlődés szakaszai Jean Piaget elméletében – az iskola kapujáig.....	5
V. Iskolakészültség, alkalmasság	7
VI. Segítő ötletek	10
VII. Záró gondolat	11
Hivatkozási jegyzék.....	12
Ajánlott irodalom.....	13

I. Bevezető

A világ megismerése az emberi számára állandó kihívás. Kutatjuk a teret, az időt, a mélységet, a ma még beláthatatlan univerzumot és azt is, ami közvetlenül körülvesz minket. Közben magunkat is vizsgálat tárgyává tesszük. A tanuló és kíváncsi embert próbáljuk megérteni, aki képes a fejlődésre, aki maga is megismételhetetlen mindenség. Bonyolult biológiai lények vagyunk öröklött tulajdonságokkal, egyéni érési folyamatokkal, szakaszjellegű fejlődési változásokkal. Hat ránk a környezetünk, amely közvetíti azt a kultúrát, amely szocializációnk színtere.

Sokfélék vagyunk, de mindannyian tanuló lények is egyben. Hasonlóak vagyunk, ám mégis nagyon egyediek. „Az emberek néhány szempontból ugyanolyanok, mint mindenki más, más szempontokból olyanok, mint csak néhányan rajtuk kívül, bizonyos vonatkozásokban viszont senkire sem hasonlítanak.” [1]

A sokféleség és azonosság az élet teljes hosszában jellemzi az embert, legyen bármely életszakaszában. A fejlődépszichológia által használt „szenzitív periódus” fogalom: „olyan időszak, amikor optimális bizonyos fejlemények bekövetkezése, és amikor a környezeti hatások valószínűleg a leghatékonyabban segítik elő azokat.” [2] Ezekben az érzékeny periódusokban a fejlődő gyermek készen áll arra, hogy egy újabb fejlődési szintre jusson. Állandóan változó és tanuló lény, aki az intézményes nevelésben és az elsődleges szocializációban az őt körülvevő emberi világ interakciói között halad saját fejlődési útján.

Az alábbiakban az óvoda és az iskola másodlagos szocializációs színtere közötti átmenet periódusában nyújtok áttekintést. Az óvoda-iskola átmenet problémakörét a fejlődés folyamatában nyújtom át az olvasónak. A fejlődépszichológia megközelítésében a pedagógiai gyakorlat eredményesebbé tételéért állítottam össze az alábbi segítő anyagot a teljességre nem törekedve, de mindannyiunk szakmai kompetenciájának erősítéséért.

II. Kompetens csecsemők

A tudomány fejlődése lehetővé tette, hogy másképpen gondolkodjunk a humán fejlődésről, így a csecsemőkről is. Cole and Cole szerint: „A modern kutatások világossá tették, hogy nem üres lappal születünk; igencsak strukturált aggyal jövünk a világra. Az sem valószínű, hogy valaha is létezett az emberiségnek egy tisztán „természetes” állapota, amelyet a modern világ elrontott.” [3] Tanuló aggyal érkezünk a világra, hogy aztán a szocializációban e képességünket fejlesztve megértsük és alakítsuk azt. Kompetens csecsemőkről beszélünk, akik: „...a csecsemők és a kisgyerekek többet tudnak, és főleg többet tanulnak a világról, mint amit valaha is képzelünk róluk. (...) A gyerek és a tudós rokon abban, hogy ők az Univerzum legeredményesebb tanuló lényei.” [4] Miközben tanulnak, másokra is értelmezhető utat járnak be a fejlődés során, hogy közben egyedi emberekként egyedi tulajdonságaik birtokában végül a közösségben létezzenek.

III. Az emberi fejlődés néhány elmélete

A modern tudomány ma azt feltételezi, hogy kész, evolúciósan programozott kompetenciákkal érkezik a világra a csecsemő. Ezek egyike a tanulásra való képességünk, amelyet élethosszig gyakorlunk. A fejlődéslélektan több megközelítésben, több elméletben vizsgálja az emberi fejlődést. Az öröklés és a környezet egyéni fejlődésre kifejtett hatásának négyféle megközelítése a szakirodalom szerint a biológiai érési megközelítés, a környezeti tanulási megközelítés, a konstruktivista megközelítés és a kulturális megközelítés. A szakirodalom szerint a biológiai érési megközelítés szerint: „A fejlődés fő oka az érés, a változások genetikailag meghatározott mintázata; amely a fogamzás éretlen kezdőpontjától a felnőttkorig végig kíséri az egyén növekedését.” [5] Az elmélet egyik jeles képviselője Arnold Gesell, de bizonyos vonatkozásban Sigmund Freud is.

A **környezeti tanulási megközelítés**ben a fejlődés fő hajtóereje a tanulás, „az a folyamat, amelyben az élőlény viselkedése a tapasztalt által módosul.” [6] A környezetnek, a gyerek viselkedését jutalmazó vagy büntető felnőttnek kiemelt szerepe van a fejlődés szempontjából. B. F. Skinner operáns kondicionálás fogalma a jutalmazás és büntetés tanulásra ható erejében ragadja meg a fejlődést.

A **konstruktivista megközelítés** jeles képviselőjeként Jean Piaget szerint az öröklés és a környezet egyaránt szükséges a fejlődéshez, a gyerek saját fejlődésének aktív szereplője. [7]

A **kulturális megközelítés** elmélete a biológia öröklés és a környezeti tényezők hatását is elfogadja, de szerintük azok nincsenek egymással közvetlenül kölcsönhatásban. Szintén úgy gondolják, hogy a gyerek a maga aktív közreműködésével a saját fejlődésére is hat. Ezen elmélet a kultúrának a fejlődésre gyakorolt hatását hangsúlyozza. Cole és Cole számos előkutatásra hivatkozva így fogalmaz: „A kultúra az emberek által felhalmozott tudásra épülő életmódok együttese, amely a nyelvben kódolódik, s fizikai tárgyakban, hiedelmekben, értékekben, szokásokban és tevékenységekben testesül meg, amelyeket az egyik generáció továbbad a másoknak.” [8]

Az elméletek sokasága között van azonban egy integráló szemléletű megközelítés, melyet Robert Emde és munkatársai dolgoztak ki 1976-ban. A fejlődés véleményük szerint **biológiai-szocio-pszichológiai átmenetek** egymást követő rendszere. „Ezek az átmenetek a fejlődés azon pontjai, amelyeknél a biológiai érés és a viselkedésbeli változások a gyermek életének újja szerveződéséhez vezetnek. ...minden bio-pszichológiai átmenet egyúttal a gyerek és a társas világ kapcsolatának megváltoztatásával jár.” [9]

A fejlődés **pszicho-dinamikai megközelítés**ének két nagy elméletalkotója Sigmund Freud és Erik Erikson. Freud a pszichoszexuális fejlődést szakaszolta, Erikson a pszichoszociális fejlődést vizsgálta.

Az óvoda és iskola átmenetének nehézségeit Piaget konstruktivista rendszerén keresztül érintőlegesen vonultatom fel, a megértés megkönnyítéséért jelzem az azt megelőző fejlődési szakaszt. A normál ütemű fejlődés értelmezési körében mutatom be a gyermek fejlődési útját, de az ép fejlődésmentől való eltéréseket is hangsúlyozom.

A méhen belüli, a születés körüli, a korai életszakaszban zajló fejlődés rendszerint normál állapotú és ütemű, ép folyamat. Az idegrendszer érési folyamatának öröklött, egyedi meghatározottsága; a fejlesztő hatású, ingerekben gazdag környezet; a biztonságos

szereketkapcsolat; a fizikai biztonság; a szabad mozgás és felfedezés lehetősége; az érzékszervi működések összehangolt egysége a mozgató rendszerrel (szenzomotoros integráció) ép idegrendszeri fejlődés mentén értelmezve Piaget szerint az alábbi úton vezet végig a gyereket az iskoláig. Az azt követő fázisokig nem térek ki.

IV. A kognitív fejlődés szakaszai Jean Piaget elméletében – az iskola kapujáig

1. A szenzomotoros szakasz: születés – 2 év

Az újszülött és csecsemő a fejlődés első két évében megtanul adaptálódni (alkalmazkodni) a környezetéhez, remélhetőleg megtapasztalja a biztonság érzését, szükségletei kielégítettek lesznek. Tanulása középpontjában a mozgásos tanulás áll, végighalad az emberre jellemző – humánspecifikus – mozgásfejlődés folyamatán, s közben egyensúlyrendszerét folyamatosan ügyesíti. A mozgás révén felfedezi és megtapasztalja az őt körülvevő világot, azzal szándékolt interakciókat alakít ki. Érzékelő apparátusait a mozgással együtt ügyesíti, s végighalad a szenzomotoros integráció folyamatán. Mozgatórendszerét adekvátan működteti, primitív reflexei remélhetőleg a fejlődés során megszűnnek. Miközben egyre inkább függetleníti magát a környezetétől, közben megtanul bízni az őt körülvevő gondozó személyben. Az anyanyelv elsajátítását is megkezdeni, majd azt az őt körülvevő beszélő környezettel interakcióban gyakorolja. A nyelv előtti szakasztól eljut a beszédig. Alapfokú szókinészt szókombinációkkal kezdi gyarapítani. A gyerek mentális és társas élete robbanásszerűen átalakul a nyelv használatának és megértésének a képessége révén, naponta sok-sok új szót tanul. Mozgató rendszere ép, képes mozgásai akaratlagos szabályozására.

A szakasz eltérései

A gyermek a fejlődés során kihagy fázisokat a mozgástanulásban. Ez később a tanulási folyamatban jelentkezik elmaradásként, megnyilvánul a motorium összerendezettségének hiányában, a laterális dominancia kialakulatlanságában, az egyensúlyrendszer éretlenségében, a viselkedésben. A szakirodalom szerint: „Ha egy gyermeknél nem fejlődik ki az egyensúly, valamint a mozgáskészség automatikus szabályozása, akkor ez hátráltatja a tanulás számos más területén még akkor is, ha a gyermek értelmi képességei átlagosak vagy átlagon felüliek.” [10] Aktívan maradó primitív reflexek, melyek a 9-12. élethónap után is fennmaradva az idegrendszer éretlenségének tünetei, egyben: „A hatodik hónapon túl is megtartott (perzisztáló) primitív reflexek éretlen magatartási formák kialakulásához vezethetnek, vagy lehetővé teszik, hogy az éretlen rendszerek a későbbi készségek kialakulása után is túlsúlyban maradjanak.” [11] Amennyiben a primitív reflexek közül több is megmarad a 9-12. hónapon túl, úgy azok együttesen a megkésett idegrendszeri fejlődés jelei. A reflexkorrekciós program során stilizált mozgásokat végeztetve naponta több alkalommal a rendellenes reflexaktivitás megszüntetésével egyidőben fizikai, tanulási és viselkedési problémák szűnnek meg.

A nyelvelsajátítás folyamatában az anyanyelv fonémáiról nem kap tiszta és jól artikulált beszédmintát, az adekvát beszéd motoros működéséhez szükséges izommozgások nem összehangoltak. „A nyelv teljes mértékű fejlődéséhez azonban az szükséges, hogy a gyerekek részt vegyenek a közös tevékenységekben, és úgy találkozzanak a nyelvvel, mint

e tevékenységek részével.” [12] Ép idegrendszeri fejlődés mellett vagy érintettség okán az óvodába lépve a gyermek már sajátos fejlődési útra lép, amely jelentősen kihathat az óvodából az iskolába való átlépés lehetőségére is.

2. Kisgyermekkor – A műveletek előtti szakasz: 2-6 év

A világot a gyerek a maga számára képzeleti képek, szimbólumok, szavak segítségével képezi le. Azt csak a saját nézőpontjából értelmezi és veszi figyelembe. Gondolkodására az egocentrizmus (énközpontúság) jellemző. Mások nézőpontjából nem képes még a dolgokat látni. Mások vélekedésének megértésében nehézségei vannak. A gyermek számára a tárgyaknak és eseményeknek már nem kell jelen lenniük, hogy gondolni tudjon azokra. Saját nézőpontját még nem tudja váltani. 2 éves korra kialakul a szimbolikus játék (fantáziajáték). Perceptuális egyoldalúság jellemzi, a tárgyak felszíni tulajdonságaira képes csak összpontosítani még, a látszat és a valóság megkülönböztetése nehézséget jelent számára. Ezért nem tud ok-okozatilag adekvátan érvelni. Gondolkodása megelevenítő (animizmus), életet tulajdonít az élettelen természeti jelenségeknek.

A kézügyesség rohamos finomodása mellett kialakul az önálló és stabil járás, az üritési funkciók (szobatisztaság) tudatos szabályozása és kontrollja. A társas élete a gyerekek átalakul a beszéd révén. 2. születésnapján már 200-300 szót tud. [13] Beszédére is az egocentrizmus jellemző. Korlátozott emlékezeti kapacitása még akadályozza annak, hogy egyszerre több dolgot tudjon fejben tartani.

Az óvodai nevelés színterére érve aztán a világ megismerése kortársi közösségi térben zajlik tovább. Szubjektív, önmagához igazított valóságértelmezése mintegy 7 éves korára jut el a konkrét, közvetlen tények értelmezési szintjére.

A szakasz eltérései

A kisgyermekkorbeli értelmi fejlődés eltéréseinek oka az agy fejlődésében keresendő: „A kisgyermekkor kezdetén az agy súlya a felnőttagy súlyának körülbelül 50 %-át teszi ki. Hatéves korra az agy végleges súlyának 90 %-át éri el. ... az agy relatív éretlensége magyarázhatja a gyerekek korlátozott problémamegoldó képességét.” [14]

3. Iskoláskor; Konkrét műveletek szakasza – 6-12 év

Iskoláskorba lépve a gyerek már mentális műveleteket (logikai rendszerbe illeszkedő, belsővé tett cselekvések) végez. Tárgyakat, cselekvéseket fejben összerak, szétválaszt, sorba rendez, átalakít. Kialakul a művelti gondolkodás mechanizmusa. A műveletek azért konkrétak, mert a bennük részt vevő tárgyak és események jelenlétében hajtódnak végre. 6 éves korban a gyermek szóincse 8000 és 14 000 szó között van. [15] Gyakori a nyelvtani szabályok túláltalánosítása a beszédében. A nyelvtani komplexitás rohamos növekedésnek indul a beszédében. Nem megszokott szórendű mondatok megértésére is képes. Az írott nyelv elsajátítása (olvasás, írás) szakaszába lép. Mérei, V. Binét (1993) szerint a gyermek kognitív fejlődése révén gondolkodása indulattalanabb lesz, érdeklődése pedig tárgyiasul. Saját tevékenységét már kívülről is szemléli. [16] 7-8 éves korra a gyerek már mentális műveleteket végez. A látszat és a valóság megkülönböztetésére már képessé válik. Képes mások vélekedésének megértésére és oksági érvelésre.

A szakasz eltérései – az agyféltekék specializálódása; velőshüvely-képződés

A konkrét művelti gondolkodás szakaszának eltérései már a másodlagos szocializáció, az intézményes nevelés színterén jelentkeznek, de gyakran egy korábbi fejlődési szakaszra visszavezethető elmaradások, idegrendszeri éretlenségek és/vagy környezeti hatások következményei. Az írott nyelv elsajátításának zavara, a művelti gondolkodás elmaradása nagyon gyakran az éretlen idegrendszeri folyamatok következményei. Blythe szerint körülbelül 6,5-7,5 éves korban az olvasás tanulásának kezdeti folyamatával párhuzamosan zajlik az az idegrendszeri érési folyamat, amely során az agyműködés féltekék közötti egyensúlya a jobb oldali félteke felé billen el az olvasási gyakorlattal nem rendelkező gyerekek között. Azoknál a gyerekeknél, aki már rendelkeznek olvasási gyakorlattal, a bal agyfélteke működése felé tolódik el az agyműködés egyensúlya. [17]

Az agyféltekék specializációja mellett ebben az életkorban Blythe szerint még egy nagyon jelentős folyamat történik az agyban: a velőshüvely képződés (myelinisatio) folyamata. Ekkor nagyon sok összeköttetés, kapcsolat létesül az egyensúlyi rendszer, a kisagy és a corpus callosum (kérges test) között. Ez utóbbi juttatja át az információkat az egyik féltekéről a másikra, illetve nem gátolja azok átvitelét az egyik agyi féltekéről a másikra az idegrendszeri éretlenség esetén. „Ezért aztán nem tekinthető különösebben nagy logikai ugrásnak, ha feltételezzük, hogy a gyermekek olvasás-tanulási készsége szorosan összefügg az idegrendszeri életkorral, ezért a tanítási módszereket a gyermek fejlődési korának figyelembevételével kellene kiválasztani. [18]

V. Iskolakészültség, alkalmasság

Az általános tankötelezettség a gyermeket betöltött 6. évét követően – amennyiben az értelmi- testi-pszichés fejlettsége lehetővé teszi – beemeli az iskolai nevelés színterére. Normál ütemű fejlődésment és mentális érettség mellett a gyerek már képes az alkalmazkodásra, a késleltetésre. Feladattudata és feladattartása kialakult, a gondolkodási folyamataiban az érzelmi telítettséget felváltja az ismeretszerzés igénye. Saját teljesítményét elkezd értékelné, az iskolai helyzeteket képes ok-okozati összefüggésben értelmezni. A referencia-személy a pedagógus.

Az Iskolakészültség a képességterületek szemszögéből című kötet szerzői az alábbi rendszerben vázolják az iskolakészültséget [19]

- **Testi fejlettség, motoros képességek:** magasság kb. 130 cm, testsúly kb. 20-22 kg; a mozgás koordinált, a gyerek képes annak tudatos szabályozására; képes végtagjai aszimmetrikus mozgatására; dominanciája kialakult; szem-kéz koordinációja egyre tökéletesebb; mozgások és mozgássorok utánzására képes; ismeri a testrészeit; tájékozódik a saját testén; az őt körülvevő térben magabiztosan mozog.
- **Értelmi képességek:** a gyermek szándékos figyelme 15-20 percig fennáll; képes figyelmének átvitelére és megtartásra; gondolkodásában képes az állandóságok felfogására és megítélésére; gondolkodásában nyelvi és fogalmi szinteken művelteket tud végezni; gondolkodási műveletek végzésére képes (pl.: általánosít, konkretizál,

analizál, szintetizál, válogat stb.); biztos mennyiségfogalma és műveltségzése van 10 körében.

- **Érzelmi-akarati képességek:** az érzelmek uralma helyett vágyait, gondolatait és cselekedeteit képes késleltetni, kontrollálni; képes a kapcsolatteremtésre másokkal; a kapcsolatok fenntartására a kortársakkal már képes; hosszabb ideig leköti magát; képes a szabályok betartására, azt másokkal betartatja.
- **Szocializációs képességek:** egyre inkább képes erős kortársi kapcsolatok kötésére; képes az együttműködésre és alkalmazkodásra; a társas együttlét szabályait elismeri, azokat magára és másokra is vonatkoztatja.
- **Anyanyelvi képességek:** beszéde alakilag tiszta, tartalmilag releváns, ok-okozati; képes az egyszerű mondatok megalkotásán túl már összetett mondatok kivitelezésére is; fogalmakat pontosan használ; szókinése árnyalt; ismeri és megfelelően használja az alapvető viszonyokat; beszédfejtelve kialakult, gondolatait képes már szóban késleltetve közölni.
- **Általános tájékozottság:** ismeri és jól tájékozódik az őt körülvevő világban; tudja a személyes adatait; az évszakok, napszakok, hét és hónap napjainak megnevezését és azok egymáshoz való viszonyait már tudja; tudja az alapvető színeket.

Iskolakészültség a jogforrás alapján

15/2013. EMMI rendelet (II. 26.) 5. A szakértői bizottsági tevékenység 11. § (1) A járási szakértői bizottság feladata

c) a gyermek iskolába lépéshez szükséges fejlettségének megállapítása,

15/2013. EMMI rendelet (II. 26.) 15. § (3) Ha a gyermek az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget nem érte el, a szakértői bizottság a szülőt tájékoztatja, hogy a gyermeknek óvodai nevelésben kell részt vennie, és a gyermek fejlettségéről a lakóhely, ennek hiányában a tartózkodási hely szerint illetékes járási hivatalt értesíti.

1. melléklet a 363/2012. (XII. 17.) Kormányrendeletre – Az óvodai nevelés országos alapprogramja VI. A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

„1. ...A gyermek az óvodáskor végén belép a **lassú átmenetnek** abba az állapotába, amelyben majd az iskolában, az óvodából iskolássá szocializálódik. A **rugalmas beiskolázás** az életkori figyelembevétel mellett lehetőséget ad a **fejlettség szerinti iskolakezdetre**.

2. Az iskolakezdethez az alábbi feltételek megléte szükséges: **testi, lelki és szociális érettség**, amelyek egyaránt szükségesek az eredményes iskolai munkához:

a) **A testileg egészségesen fejlődő gyermek 6 éves kora körül eljut az első alakváltozáshoz:** – megváltoznak a testarányok; fogváltás; arányosan fejlett és teherbíró test; összerendezettebb és harmonikus finommozgás; mozgás, viselkedés, testi szükségletek kielégítése szándékos irányítással.

b) **A lelkiileg egészségesen fejlődő gyermek az óvodáskor végére nyitott érdeklődésével készen áll az iskolába lépésre:**

- képességek alkalmassá teszik az iskolás tanulásra; az érzékelés és észlelés tovább differenciálódik; a téri észlelés fejlettebb, a vizuális és akusztikus differenciáció fejlettebb; téri tájékozottság fejlettebb; a testséma kialakult; a térbeli mozgás fejlettebb;
- megjelenik a szándékos bevésés és felidézés; megnő a megőrzés időtartama; nagyobb szerepet kap a felidézés;
- megjelenik a szándékos figyelem; nő a figyelem tartalma és terjedelme; jobb figyelem megosztás és átvitel;
- a cselekvő-szemléletes és képi gondolkodás mellett az elemi fogalmi gondolkodás kialakulóban van;
- érthetően és folyamatosan kommunikál, beszél; minden szófajt használ; tisztán ejti a magán- és mássalhangzókat; megfelelő beszédtempó és beszédhangsúly; képes hallgatni; mások beszédének megértésére képes;
- elemi ismeretekkel bír önmagáról és környezetéről; alapvető viselkedési szabályok; a természeti és társadalmi környezet megismerése; elemi mennyiségi ismeretek.

c) Az óvodáskor végére a gyermekek szociálisan éretté válnak az iskolára. Képes a fokozatosan kialakuló együttműködésre, kapcsolatteremtésre:

- képes a szabályokhoz való alkalmazkodásra; képes a szükségletek kielégítésének késleltetésére;
- a feladattudat kialakulóban; egyre kreatívabb feladatvégzés; kitartás; munkatempó; önállóság; önfegyelem alakul.

Vizsgálatok az iskolakészültséghez

3. melléklet a 15/3013. (II.26.) EMMI rendelethez. A szakértői vélemény elkészítésének szakmai követelményei 1. A vizsgálatok rendszerezése típusok, életkori ciklusok irányultsága és jellemzői szerint:

1. Tanköteles kort megelőző óvodáskorú gyermekek vizsgálata és annak jellemzői

- a) Jellemzően 3-6 éves kor között
- b) Szociokulturális hátrányok és a (rész)képesség-problémák szétválasztása, a terápia megalapozása a prevenció szemléletének jegyében.
- c) Támpont a fejlesztés, a terápia megtervezéséhez, az intézményes ellátás formájának és
- d) színterének kijelöléséhez, a szakemberek szerepének erősödése.
- e) Differenciáltabb besorolás a (rész)képesség-problémának megfelelően, a befolyásolás érdekében, a fejlesztésdiagnosztikai szempont előtérbe helyezésével.
- f) A pszichológiai sajátosságok, oki és következményes tényezők vizsgálata.

2. Tanköteles korba lépés (beiskolázás) előtti vizsgálat és jellemzői

- a) 6-8 éves kor között
- b) A beiskolázás és szükség esetén a terápia színterére és formájára vonatkozó javaslatlattétel
- c) Az iskolai beválás szempontjából lényeges képességek, készségek vizsgálata, az erősségek és gyengeségek feltárása, differenciál-diagnosztikai döntéshozatal
- d) Javaslatlattétel a tankötelezettség teljesítésének megkezdésre vonatkozó életkori intervallum figyelembe vételével
- e) A pszichológiai sajátosságok mérlegelése: az érzelmi-indulati élet sajátosságai, diszfunkciói.

VI. Segítő ötletek

- ✓ Az iskolába lépő gyermek megismerése, óvodapedagógusok és tanítók találkozása az iskolába lépés előtt.
- ✓ Tanítói hospitálások az óvodában, a gyermek megfigyelése szabad játéktevékenysége során.
- ✓ A gyermek fejlődési előtörténetének megismerése az iskola megkezdése előtt.
- ✓ Mozgásfejlesztés.
- ✓ Egyéni fejlesztési terv készítése a meglévő szakértői szakvélemény alapján sajátos nevelési igény esetén.
- ✓ Team-munka az óvodapedagógus, a tanító és más segítő szakemberek között.
- ✓ A gyermek fejlődési üteméhez, érési sajátosságaihoz igazodó pedagógiai módszertani kultúra.
- ✓ Konkrét cselekvésbe ágyazott tevékenykedtetés, változatos játékokkal.
- ✓ Sok tárgy, sok fejlesztő eszköz, oktatási eszköz (természetes és digitális) a többféle intelligencia működtetésére.
- ✓ Kiszámítható, biztonságos, serkentő környezet.
- ✓ Mese, vers, zene a képzetek alakításához, a szókincs bővítéséhez.
- ✓ Ritmusfejlesztés, motoros fejlesztés az olvasás- és írástanulás megalapozásához.
- ✓ Türelem, a gyermek egyéniérésének, fejlődésének tisztelete és támogatása.
- ✓ A feladatok adása, a munkaforma megválasztása, az oktatási anyag kiválasztása igazodjon a tanuló igényeihez. Mert: „Hiányos tapasztalataival, a világról való szaggatott, hézagos tudásával ismerkedik a gyerek a világgal. Úgy észleli, ahogyan egyedi jelenségeiben megmutatkozik. Még nem tartozik minden benyomáshoz a dolgoknak egy osztálya, amelybe besorolhatóak. [...] Gyermekien látni annyi, mint önmagában látni: a legegyszerűbb dolgot is egyedi, egyszeri jelenségként, önmagában teljesnek. Olyannak, ahogyan a művészet megjeleníti.” [20]

VII. Záró gondolat

A fentiekben az óvoda és az iskola átmenetének kérdéseit tekintettem át, szem előtt tartva kompetenciám határát. Gondolatébresztő, a problémára szélesebb perspektívából rátekintő szándékkal készült tudásbővítő jegyzetem. Célom az volt, hogy egy átmeneti időszak sajátosságaira hívjam fel az Önök figyelmét. Egy olyan fejlődési szakaszra, amely lassú átmenet, komplexen megjelenik a szomatikus, a kognitív, a kommunikációs, az emocionális-szociális képességek minden területén. A pedagógustól türelmet, magas fokú szakmai kompetenciát, rugalmas cselekvéstervezést és –kivitelezést igényel a gyermek érdekében, a gyermek sikeres iskolai beillesztéséért.

Vekerdy Tamás szavaival kívánom, hogy a biológiai, környezeti és kulturális sokféleség tisztelete mellett figyeljék és segítsék a gyermeket az iskola kapujában, s egy „varázstalanodó” világban varázsoljanak még!

„Minden érdeklődés magától következik be. Kedvező környezetet lehet hozzá teremteni. De nem lehet siettetni. (Illetve lehet – de az nem válik a gyerek javára.) A gyerek egyszerre csak olyanná válik hat-hét éves kora körül, hogy szüksége van a rendszeres, mindennapos foglalkozásra, foglalkoztatásra – amikor kielégítik érdeklődését, amikor választ kap kérdéseire, amikor megoldandó feladatokkal kerül szembe, és hamarosan megtudhatja, hogy jól oldotta-e meg azt, amivel olyan önfeledten bíbelődött egy ideig.

A gyerek eddig játszott. Ez volt, ez kellett volna, hogy legyen életének fő tevékenysége. Még most is az, még ezután is sokat kell játszania – de nyugtalanul érzi, hogy már valami másra is szüksége van. Szüksége van, szüksége volna az iskolára.” [21]

Hivatkozási jegyzék

- [1] Cole, Michael – Cole, R. Sheila: Fejlődéslélektan. Osiris Kiadó, Budapest, 2006. p. 37.
- [2] Cole, Michael – Cole, R. Sheila: Fejlődéslélektan. Osiris Kiadó, Budapest, 2006. p. 36.
- [3] Cole, Michael – Cole, R. Sheila: Fejlődéslélektan. Osiris Kiadó, Budapest, 2006. p. 39.
- [4] Gopnik, Alison – Kuhl, K. Patricia – Meltzoff, N. Andrew: Bölcsék a bölcsőben. Hogyan gondolkodnak a kisbabák? Typotex Kiadó, 2001. p. 10.
- [5] Cole, Michael – Cole, R. Sheila: Fejlődéslélektan. Osiris Kiadó, Budapest, 2006. p. 56.
- [6] Cole, Michael – Cole, R. Sheila: Fejlődéslélektan. Osiris Kiadó, Budapest, 2006. p. 57.
- [7] Cole, Michael – Cole, R. Sheila: Fejlődéslélektan. Osiris Kiadó, Budapest, 2006. p. 58.
- [8] Cole, Michael – Cole, R. Sheila: Fejlődéslélektan. Osiris Kiadó, Budapest, 2006. p. 59.
- [9] Cole, Michael – Cole, R. Sheila: Fejlődéslélektan. Osiris Kiadó, Budapest, 2006. p. 60-61.
- [10] Blythe Goddard, Sally: Reflexek, tanulás és viselkedés. Betekintés a gyermeki elmébe. A tanulási és magatartási problémák nem-invazív megoldása. Medicina Könyvkiadó Zrt., Budapest, 2006. p. XVII.
- [11] Blythe Goddard, Sally: Reflexek, tanulás és viselkedés. Betekintés a gyermeki elmébe. A tanulási és magatartási problémák nem-invazív megoldása. Medicina Könyvkiadó Zrt., Budapest, 2006. p. 1.
- [12] Cole, Michael – Cole, R. Sheila: Fejlődéslélektan. Osiris Kiadó, Budapest, 2006. p. 338.
- [13] Cole, Michael – Cole, R. Sheila: Fejlődéslélektan. Osiris Kiadó, Budapest, 2006. p. 309.
- [14] Cole, Michael – Cole, R. Sheila: Fejlődéslélektan. Osiris Kiadó, Budapest, 2006. p. 359.
- [15] Cole, Michael – Cole, R. Sheila: Fejlődéslélektan. Osiris Kiadó, Budapest, 2006. p. 302.
- [16] Mérei Ferenc – V. Binét Ágnes: Gyermeklélektan. Gondolat Kiadó, Budapest, 1993. p. 175.
- [17] Blythe Goddard, Sally: Reflexek, tanulás és viselkedés. Betekintés a gyermeki elmébe. A tanulási és magatartási problémák nem-invazív megoldása. Medicina Könyvkiadó Zrt., Budapest, 2006. p. 51.
- [18] Blythe Goddard, Sally: Reflexek, tanulás és viselkedés. Betekintés a gyermeki elmébe. A tanulási és magatartási problémák nem-invazív megoldása. Medicina Könyvkiadó Zrt., Budapest, 2006. p. 51.
- [19] Fonay Tiborné – Kissné Takács Erika – Miskolcziné Borsos Anikó – Pongorné Füzesi Gyöngyi – Rákóczi Zoltánné – Sütőné Karsa Tímea: Iskolakészültség megállapítása. Az óvodáskorú gyermek megismerésének, fejlesztésnek rendszere és eszköztára. (7. Iskolakészültség.) Pedellus Tankönyvkiadó, Debrecen, 2006. p. 23-26.
- [20] Mérei Ferenc – V. Binét Ágnes: Gyermeklélektan. Gondolat Kiadó, Budapest, 1993. p. 7.
- [21] Vekerdy Tamás: Kicsikről nagyoknak 2. rész. Az iskoláskor. Park Könyvkiadó, Budapest, 2005. p. 9.

Ajánlott irodalom

Bettelheim, Bruno: A mese bűvölete és a bontakozó gyermeki lélek. Corvina Kiadó, Budapest, 2013.

Blythe Goddard, Sally: Reflexek, tanulás és viselkedés. Betekintés a gyermeki elmébe. A tanulási és magatartási problémák nem-invazív megoldása. Medicina Könyvkiadó Zrt., Budapest, 2006.

Cole, Michael – Cole, R. Sheila: Fejlődéslélektan. Osiris Kiadó, Budapest, 2006.

Fonay Tiborné – Kissné Takács Erika – Miskolcziné Borsos Anikó – Pongorné Füzesi Gyöngyi – Rákóczi Zoltánné – Sütőné Karsa Tímea: Iskolakészültség megállapítása. Az óvodáskorú gyermek megismerésének, fejlesztésnek rendszere és eszköztára. (7. Iskolakészültség.) Pedellus Tankönyvkiadó, Debrecen, 2006.

Gopnik, Alison – Kuhl, K. Patricia – Meltzoff, N. Andrew: Bölcsék a bölcsőben. Hogyan gondolkodnak a kisbabák? Typotex Kiadó, 2001.

Hegyí Ildikó dr: Add a kezéd! Az óvodába lépés élményei. Gondolatok szülőknek, pedagógusoknak. Okker Kft. Kiadó, Budapest, 2003.

Hegyí Ildikó dr: A nevelés „tízparancsolata”. (Tíz jótanács gyermekneveléshez). Okker Kft. Kiadó, Budapest, 2006.

Mérei Ferenc – V. Binét Ágnes: Gyermeklélektan. Gondolat Kiadó, Budapest, 1993.

Dr. Ranschburg Jenő: A világ megismerése óvodáskorban. Okker Kft. Kiadó, Budapest, 2002.